

Project Behoud Collectie Bunkermuseum afgerond

Het Bunkermuseum is in opbouw en sinds juni 2020 opengesteld voor het publiek. Het complex is de afgelopen jaren gerestaureerd en exposeert in de bunkers haar WO2-Vlieland collectie, bestaande uit o.a. foto's, kaarten, gebruiksvoorwerpen, bodenvondsten. Er is inmiddels ervaring opgedaan met de omstandigheden waarmee de collectie van het museum te maken heeft.

De bunkers zijn niet verwarmd, waardoor de atmosfeer in het najaar, de winter en het voorjaar zeer vochtig is. Hierdoor wordt de collectie aangetast. Vanwege de ondergrondse bouw van de bunkers in de duinen en de dikke betonconstructie, blijven de bunkers langdurig nat/vochtig. Daarnaast is de zeer vochtige omgeving minder prettig voor de vele bezoekers.

Medio 2021 is het plan opgevat vier betonnen bunkers door middel van airco's te verwarmen. Hiermee wordt de luchtcirculatie bevorderd en de relatieve vochtigheid beheerst, waardoor:

- de relatieve vochtigheid aanmerkelijk verlaagd wordt (naar 50%);
- de collectie tegen aantasting door vocht wordt beschermd;
- de bunkers een aangename gevoelsatmosfeer hebben voor de bezoekers.

Voor het opwekken van de elektriciteit zouden zonnepanelen op het terrein worden geplaatst. Voor het plaatsen van de airco buitenunits en zonnepanelen was toestemming nodig van Staatsbosbeheer (grondeigenaar), de provincie Fryslân (natuurtoets) en de gemeente Vlieland (omgevingsvergunning).

Er is een projectplan, incl. begroting opgesteld. De totale projectkosten bedroegen €42.000,- en 300 uren aan vrijwilligerswerk. Met het projectplan is subsidie aangevraagd bij de provincie Fryslân (IMF), het Klimaatfonds Terschelling-Vlieland (Doeksen) en het Natuur- en Recreatiefonds Vlieland. De toegekende subsidies

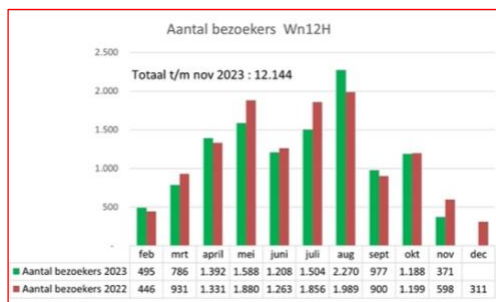
dekten het benodigde budget. Daarmee lag de weg open voor een mooi project.

De toestemming van Staatsbosbeheer en de provincie Fryslân vergde ongeveer 1 jaar. Daarna volgde het vergunningstraject bij de gemeente Vlieland. Vervolgens konden wij als vrijwilligers en de leveranciers aan de slag. Al met al hebben we het project recent succesvol afgesloten. Vier bunker zijn voorzien van airco's en het effect is geweldig. Iedere airco in de bunker heeft een buitenunit. Deze unit is omkast en gecamoufleerd, zodat die volledig in de omgeving opgaat. Er zijn 40 zonnepanelen geplaatst, waarmee we ruimschoots in onze eigen energiebehoefte kunnen voorzien. De panelen zijn niet zichtbaar vanaf de omgeving van het Bunkermuseum.

We zijn trots op het project Behoud Collectie Bunkermuseum!

Trots op ruim 12.000 bezoekers!

Deze Bunkerkrant is de tweede die dit jaar uitkomt. Natuurlijk hadden we gehoopt dit jaar meer Bunkerkranten uit te kunnen brengen maar dat zat er niet in. En waarom niet, zult u zich misschien afvragen? Het antwoord is "tijd". Ons museum is in 2017 van start gegaan met de restauratie en opbouw van Stelling 12H. Een grote groep vrijwilligers heeft van 2017 tot halverwege 2020 ruim 12.500 uren keihard gewerkt om Bunkermuseum Wn 12H te realiseren. En daarna tot vandaag de dag nog eens een dikke 2.500 uren om het museum te onderhouden en verbeteringen (renovatie loopgraven, plaatsing airco's, zonnepanelen etc) aan te brengen. Daarnaast heeft een andere groep vrijwilligers, ongeveer 20 man/

vrouw sterk, vanaf het moment dat we de deuren opengezet hebben voor bezoekers op Vlielands Bevrijdingsdag, 31 mei 2020, zo'n 5.000 uren gedraaid om alle bezoekers te ontvangen en rond te leiden. Daardoor zijn we dit jaar in staat geweest om t/m de maand november maar liefst ruim 12.000 bezoekers te verwelkomen. En daarmee is

Bunkermuseum Wn 12H het best bezochte museum van Vlieland, iets waar we super trots op zijn.

Maar u begrijpt dat alle vrijwilligers, naast hun werk voor ons museum ook nog een eigen leven hebben en soms ook nog voor andere verenigingen e.d. werkzaam zijn. We hengelen hier op Vlieland tenslotte allemaal in dezelfde kleine vijver....

Daarom is dit pas de tweede nieuwsbrief maar we hebben in ons lijstje van goede voornemens voor 2024 opgenomen om er volgend jaar meer uit te brengen.

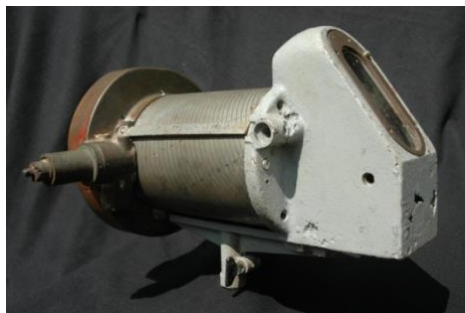
Misschien schuilt er in u wel een redacteur voor onze Bunkerkrant!

UIT ONZE COLLECTIE

De Ausweisungsmesser

Ergens rond het jaar 1978 vond ik dit object bij de vuilstort van de Oost-Batterij op Vlieland. Sindsdien ben ik op zoek geweest naar de functie van dit object. Het was mij wel duidelijk dat het een richtmid-

del was, voor het bepalen van de voorhoudshoek, maar ik kwam nooit een afbeelding tegen van het object. Pas in 2016 zag ik op de Ebay-inter-netveiling een ansichtkaart aange-boden waarop dit richtmiddel voor kwam. Hiermee werd na dertig jaar het toestel eindelijk op naam en in beeld gebracht, het betreft een Aus-wei-sungs-mes-ser of volgens de heden-daagse Duitse spelling een Ausweisungsmesser. Aanvankelijk was de Duitse Flak aan het meten met een afstandsmeter en een hoogtemeter maar dat is niet genoeg om vliegtuigen effectief te kunnen beschieten. Je moet het doelwit 'leiden' en daar-om eisten de Flak-troepen apparaten om de 'Auswanderung' van het doelwit te meten.

VRIENDEN LOTERIJ - weekend op Vlieland

Het weekend van 1 en 2 april stroomde het eiland Vlieland weer vol met Gasten van de Vriendenloterij. Zo'n 600 prijswinnaars werden met extra ingezette veer-boten overgezet en gastvrij ontvangen op ons eiland.

De Vriendenloterij bood hierbij onder meer aan dat iedereen, dus niet alleen de prijswinnaars maar echt iedereen die daar zin in had, Museum Tromp's Huys, de Noordwester en Bunkermuseum Wn 12H gratis kon bezoeken. Zaterdag was typische museumweer: voortdurend miezerregen afgewisseld met regenbuien. Zondag was een stuk aangener en liet de zon zich ook regelmatig zien. Bunkermuseum Wn 12H was tijdens het weekend flink in trek bij de bezoekers. Ruim 380 bezoekers kwamen er over de drempel van de ontvangstbunker van ons museum. En na een rondgang van zo'n 900 m door de stelling en de diverse bunkers gingen ze, enthousiast over wat ze gezien en gehoord hadden, weer verder op ons mooie eiland.

Dit was het tweede jaar dat de Vriendenloterij een dergelijke actie organiseerde op Vlieland. We kijken al uit naar volgend jaar.

Het is noodzakelijk om de verplaat-singen voorwaarts, zijwaarts en om-hoog/omlaag van het doel te achterhalen, immers, een vliegtuig is een doel dat zich in drie dimensies verplaatst. In 1915/16 ontwikkelde de firma Carl Zeiss in Jena de bovengenoemde "Auswanderungsmesser (AM.) Peres".

Am A. M. Gerät (Ausweisungsmesser)

Dit optisch meetinstrument kon een horizontale, rechte lijn en continue bewegingen van het doel meten. Het combineerde de Höhenmesser (hoogtemeter), en Entfernungs-messer (afstandsmeter). Men kon zo met een stopwatch en een commando-schijf de afstand en hoogte, evenals de voorhoudshoek berekenen voor het direct richten op luchtdoelen.

Dirk Bruin

NIEUW(S) IN HET KORT

Informatiebord

Wie nu, nieuwsgierig, bij de toegang van Bunkermuseum Wn 12H terecht komt, valt direct het nieuwe informatiebord op. Het oude bord was flink aangetast door “de tand des tijds” ondanks dat het pas sinds medio 2020 daar stond. Dit bewijst maar weer eens te meer dat met de Vlielandse elementen niet valt te sollen. De bezoeker treft er nu een nieuw, fris uitzien informatiepaneel aan dat met beide benen stevig verankerd staat in een betonnen voet in de Vlielandse bodem.

Colofon

De Bunkerkrant is de nieuwsbrief van Bunkermuseum Wn 12H en verschijnt 3-4 keer per jaar.

Aan deze uitgave werkten mee:

Dirk Bruin

Eef Botjes

Harry van Keulen

Erna botjes

Ties Groenewold

Tom Kruids

Redactie en vormgeving:

Joost van Bommel

jmjvanbommel@gmail.com

Volg ons ook op:

 Bunkermuseum Wn 12H

 Wn12H

Contact

Bunkermuseum Wn 12H

Bezoekadres: Kantonierspad 1
8899 KD Vlieland

Postadres: Dorpsstraat 150
8899 AN Vlieland

 info@bunkermuseumvlieland.nl

Voor actuele openingstijden zie onze website: bunkermuseumvlieland.nl.
Groepen en rondleidingen: op afspraak

Vrienden

Steun ons werk en word ook Vriend van Bunkermuseum Wn 12H. Stuur hiervoor een e-mail naar: info@bunkermuseumvlieland.nl met uw naam en adres en de vermelding: Vriend Bunkermuseum Wn 12H. Maak een bedrag van €20,- (meer mag natuurlijk ook) over op ons rekeningnummer: NL 74 RABO 0339 6189 06 tnv Stichting Vrienden Bunkermuseum Wn 12H, o.v.v. bijdrage 2024 met daarbij uw postcode en huisnummer. Als Vriend ontvangt u onze nieuwsbrief en een digitale Vriendenpas, waarmee u het hele kalenderjaar gratis toegang heeft tot het bunkermuseum.

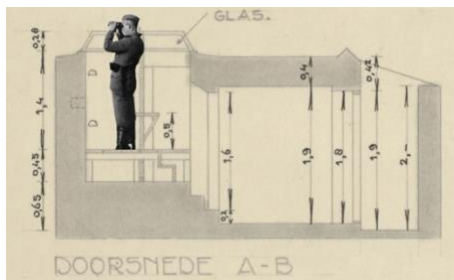
UITGELICHT

Bunkers op Vlieland

In eerdere Bunkerkranten hebben we een bepaald type bunker dat zich op Vlieland bevindt uitgelicht. We gaan nog even door de met deze serie en deze keer schenken we aandacht aan de Fluwa Tobruk.

Voluit geheten: Flugzeugwache, afgekort Flugwache of Fluwa had deze als primair doel om geallieerde vliegtuigen die de technische middelen zoals radar ontweken hadden te observeren en deze gegevens door te sturen naar de commandocentrale. Deze centrale was de Stellungenflugmeldezentrale en hier kwamen telefonisch alle gegevens binnen van de Flugwaches die onder een bepaalde radarstelling ressorteerden. Dit alles was een taak van de Luftwaffe. De Flugwaches in de provincie Friesland vielen in eerste instantie onder de radarstelling Tiger op Terschelling.

De bemanning van een Fluwa bestond in principe uit 11 militairen: 1 detachementscommandant, 1 plv detachementscommandant en 3 waarnemingsploegen van elk 3 man -

een waarnemer, een assistent-waarnemer en een telefonist. De detachementscommandant was in de regel een onderofficier in de rang van Feldwebel (Sergeant).

De militairen die in deze bezetting zouden voorzien dienden bij het 8. Flugmelde-Reserve Kompanie van het Luftgau-Nachrichten Regiment Holland. Deze mannen waren veelal wereldoorlog I veteranen of hele jonge mannen en derhalve ingedeeld bij een reservisten eenheid.

De Flugwaches in de provincie waren aanvankelijk houten torens of geplaatst in bestaande gebouwen die voorzien waren van een toren. Na enkele aanvallen op kleine zelfstandige stellingen aan de Franse kust werd er van hogerhand besloten dat

Vrienden Bunkermuseum Wn 12H

Op 8 december 2022 is de Stichting Vrienden Bunkermuseum Wn12H Vlieland opgericht. Inmiddels bestaat de stichting alweer meer dan een jaar. Onze doelstelling is onder andere het vormen van een vriendenkring die het Bunkermuseum op Vlieland ondersteunt. En dat is goed gelukt. De vele donateurs hebben ons dit jaar in totaal €4.127,- geschonken. Daarmee hebben wij bijvoorbeeld foto's van Vlieland tijdens WO2 kunnen bemachtigen (zie elders in deze bunkerkrant). Voor u als donateur is het van belang te weten dat de stichting een ANBI-status heeft, waardoor uw gift aftrekbaar is van de belasting.

Het is ons ook gelukt als stichting subsidies van het Vfonds en de provincie Fryslan (IMF) van totaal €24.200,- voor het project Oorlog op Zee te verkrijgen. Dirk Bruin is druk bezig de expositie in de middelste woonbunker vorm en inhoud te geven. Over het tweede onderdeel van dit project, U-boot kanon, leest u in deze Bunkerkrant. We zijn nog op zoek naar extra financiering.

Dit jaar zijn we gestart met een digitale vriendenpas. Wel zo efficiënt en duurzaam. Joost van Bommel zal de vrienden begin van volgend jaar weer benaderen voor een bijdrage.

Kortom, de stichting is actief en met elkaar werken we aan de verdere ontwikkeling van ons Bunkermuseum. Reuze dank daarvoor. Het bestuur: Dirk Bruin (Vz), Eef Botjes (Secr), Bart van Diepen (Pm) en Fokke Wagenaar (Lid).

Bunkers op Vlieland (vervolg)

soortgelijke posities langs de kust beter verdedigd dienden te worden. Een van deze verdedigingsmaatregelen was dat de Flugwachtes langs de kust 'verbunkert' dienden te worden. Dit betekent dat de posten ondergebracht moesten worden in een bunker.

Zo kwam er een gemetseld manschappenverblijf bij (Tagesraum) met slaapverblijf en ondersteunende ruimtes voor bijv. een watertank, kolen, proviand en opslag.

Voor het observatiegedeelte was een gestandaardiseerde Fluwa-tobruk ontworpen. Deze werden in de meeste gevallen gebouwd van gewapend beton.

In dit bouwwerk zat aan de bovenzijde een groot rond gat waarover een plexiglas koepel werd geplaatst. Onder deze koepel stond een paal waarop een stuk optiek zat bevestigd. Het meest gebruikte soort optiek was

een 10×80 Doppelfernrohr verrekijker.

Deze werden voornamelijk ingezet voor het leiden van schijnwerpers en de luchtdoelartillerie, maar waren ook zeer geschikt om in een Flugwache te gebruiken.

Op Vlieland waren zeker twee Fluwaposten, een nabij Wn 14H, boven op het 15 meter meeuwenduinslid, en een op het vuurtorenduin als onderdeel van de Stelle Eisvogel of Wn 11L

Sinds het einde van de WOII is men in Nederland bezig met het verzamelen en documenteren van informatie over de bezettingsjaren.

In het Polygoon bioscoopjournaal in januari 1948 vertelt directeur drs. Lou de Jong over de taak en werkwijze van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie (RIOD), dat toen al over een enorme hoeveelheid documenten, boeken, foto's en filmmateriaal evenals voorwerpen beschikte.

Actie Niet Weggooien is een initiatief van musea en instellingen die zich met de Tweede Wereldoorlog bezighouden. Het doel is om voorwerpen en

ACTIE
NIET
WEG
GOOI
EN!

documenten uit de oorlogsjaren die mogelijk nog thuis op zolder liggen beter te bewaren voor de toekomst.

Wanneer u dit leest en mogelijk nog iets in uw bezit heeft uit de oorlogsjaren of iemand kent die dat heeft, laten we dan samen die herinneringen voor de toekomst bewaren. En waar kan dat beter dan in een museum? Bunkermuseum Wn 12H!

En al helemaal wanneer het foto's, documenten zijn of informatie is die betrekking heeft op Vlieland. En, kunt u of wilt u er nog geen afstand van doen, laat ons dan er tenminste goede foto's of scans maken die we in het museum kunnen gebruiken. Neem in ieder geval contact met ons op. Alstublieft?

Bunkers op Vlieland (vervolg)

De Fluwa-Tobruk bunker op het meeuwenduinslid is net als al de andere bunkers op het hoogste punt van de meeuwenduinen kort na de oorlog gesloopt.

Tegenwoordig zijn er nog resten van deze bunker op het duin te vinden.

De meeste bunkers op het vuurtorenduin zijn in de periode kort na de oorlog vernield. Door wie, waarom en wanneer precies is niet bekend. De Fluwa-Tobruk op het vuurtorenduin is nog steeds in het terrein aan-

wezig. Van deze Fluwa-bunker op het vuurtorenduin is het onderkomen dat aan de feitelijke observatiepost vast zit, vernield. Het dak is losgekomen van de rest van het bouwwerk en ligt er scheef op.

Diverse generaties jeugdige Vlielanders hebben rond de Fluwa-bunker op het vuurtorenduin gespeeld. Anton Bruin (1939) speelde met beste vriend Klaas Roos en Jan Roos bij deze bunker en kregen het stalen

raamwerk waar ooit ruiten in zaten om de waarnemers tegen de elementen te beschermen, los van de bunker en rolde het staand van het torenduin over de lage bergdennen richting bokkendal.

Medeauteur Dirk Bruin heeft in zijn lagerschooltijd ook vele uren spelende op het vuurtorenduin doorgebracht en op enig moment met zijn kameraden de vijfhoekige ruimte van de waarnemingspost tot beneden toe uitgegraven en ook het

aansluitende kleinere verblijf. Het onderkomen met scheefliggend dak kon niet vrijgemaakt worden van zand vanwege het vele puin.

Dit onder toezicht oog van Wietze Kikstra sr die het allemaal prachtig vond.

In de ogen van Staatsbosbeheer was die diepe put in het terrein te gevaarlijk, dus deze werd weer gevuld met zand. Een generatie later groef de bunker weer leeg, waarop de put door SBB gevuld werd met

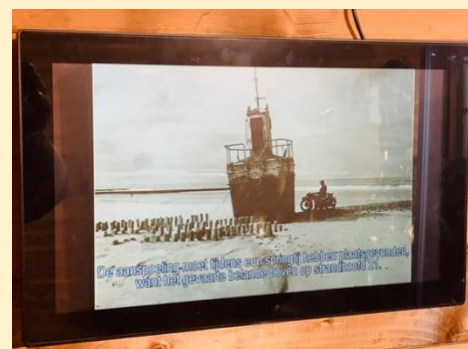

rechtopstaande stammen. Ook dit werd weer verwijderd door spelende Vlielanders jeugd. Ten einde raad heeft Staatsbosbeheer een stelcon betonplaat op de Fluwa-bunker gelegd, dat bedekt met zand en daaroverheen nog eens een bult stammen en snoeihout. Sindsdien is de Fluwa-bunker niet meer geopend, en ligt deze verborgen op het vuurtorenduin.

Rettungsboje in beeld en geluid

In één van de ruimtes in Bunkermuseum Wn 12H besteden we aandacht aan tal van zeemijnen die in de wateren rondom Vlieland werden gebruikt door zowel de Duitsers als de Engelsen. Maar ook laten we daar iets zien over de Rettungsboje.

Sinds kort kunnen de bezoekers op een scherm alles te weten komen dankzij een mooie film met het verhaal over de Rettungsboje die op het strand van Vlieland strandde en met achtergronden over de Reddingsboeien in het Kanaal.

Aankoop unieke foto's gemaakt tijdens de oorlog op Vlieland

Onlangs werden er 70 foto's, die tijdens de oorlog zijn gemaakt op Vlieland, op een internetveiling aangeboden.

Het fotoalbum van Feldwebel W. Blum, een Kriegsmarine-artillerist die in 1943 diende op de West-Batterij was in de

De houten steiger waarop soldaten een doods-kist dragen richting veerboot met de resten van de 14 mannen die omkwamen bij een ongeval bij het demonteren van een Britse magnetische mijn.

handen gekomen van een handelaar. Deze handelaar haalde alle foto's uit het album en bood ze per stuk aan.

In de ogen van historici is dit natuurlijk een gruwel; een bijzonder historisch document slopen enkel voor geldelijk gewin.

Er werd vanuit het Bunkermuseum aan gewerkt om zoveel mogelijk foto's te bemachtigen, omdat dit een unieke kans was om beeldmateriaal van Vlieland tijdens de oorlog te verkrijgen.

Daarvoor moest helaas diep in de buidel getast worden. Enkele heel bijzondere

Deze foto van de Messerschmitt 110 ging helaas aan onze neus voorbij!

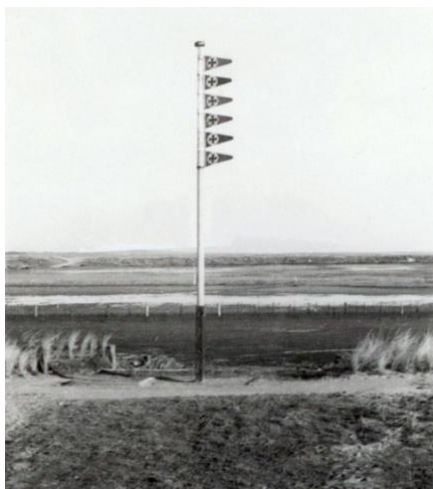

Feldwebel Blum in gesprek met Schwester Alette Beyer van het Soldatenheim

foto's gingen aan onze neus voorbij omdat er absurd hoge bedragen geboden werden.

Zo ging een foto van een Messerschmitt 110 nachtjager afkomstig van de vliegbasis Leeuwarden die een buiklanding had gemaakt in de getijzone op het strand van Vlieland onder de hamer voor maar liefst 420 euro.

Dit bod lag ver boven het door ons maximum geboden gedrag, dat ook al aan de hoge kant was.

Mast met zogenaamde Wimpel für den Abschluss feindlicher Flugzeuge durch die Kriegsmarine, op de West-Batterij op Vlieland. Elke wimpel aan deze mast vertegenwoordigt een door deze batterij neergehaald vliegtuig.

Uiteindelijk hebben we toch een aanzienlijk deel van de aangeboden foto's weten te bemachtigen.

Deze aankoop werd deels bekostigd uit de bijdragen die de Vrienden van Bunkermuseum Wn 12H hebben geleverd, maar we hebben ook alle gelden in ons fonds aankoop foto's hebben moeten aanspreken.

Omdat door deze aankoop al onze reserves voor aankoop beeldmateriaal zijn aangesproken vragen wij onze

Dorpsstraat 47 met bord Soldatenheim aan de gevel. Het Soldatenheim was de plek op Vlieland waar Duitse militairen tijdens de bezetting heen konden gaan voor ontspanning.

vrienden, maar ook anderen: zouden jullie misschien nog een extra bijdrage willen leveren voor het vullen van onze pot voor aankoop historisch beeldmateriaal?

De aanschaf van beeldmateriaal is niet alleen in het belang van het Bunkermuseum, maar ook voor de collectie Vlieland, ze schetsen een beeld van Vlieland in de periode 1940-1945.

U-boot kanon naar Bunkermuseum Wn 12H

De Stichting vrienden van Bunkermuseum Wn 12H kan over een bijzonder kanon beschikken. Het gaat om een kanon dat afkomstig is van het wrak van een Kriegsmarine-vaartuig dat ten noordwesten van Vlieland ten onder is gegaan. Het gaat om een 8,8 cm S.K. c/35 U in Ubs.-L. C 35.

De volledige naam is 8,8 cm Schnelladekanone C/35 in Unterseebootslafette C/35.

Het is een tamelijk zeldzaam kanon, er zijn er weinig van overgebleven. Voor zover bekend staat er in Nederland nog een in het Bevrijdingsmuseum in Zeeland, en dan nog een in het Marinemuseum in Roemenië, het Scheepvaartmuseum in Helsinki en een in het German Occupation Museum op Guernsey.

Het dekkanon is ontwikkeld voor gebruik op U-boten en stond voor de toren opgesteld. Het was met name bedoeld om beschadigde of kleinere

schepen tot zinken te brengen en daarmee een torpedo uit te sparen.

Vanaf 1943 werden de dekkanonnen van de duikboten verwijderd, de duikbootoorlog op de oceaan was veranderd ten nadele van de Kriegsmarine. De geallieerde konvooiën werden beter beschermd en de Duitse onderzeeërs konden niet meer aan de oppervlakte komen, vanwege de dreiging van onderzeebootjagers en vliegtuigen. De vrijgekomen 8,8 cm SK C/35 van de onderzeeërs kwamen beschikbaar voor de voorpostenboot flottieljes.

Herkomst SK C/35 kanon

In juni 1996 werd door duikteam Noordkaap van Vlieland in samenwerking met duikteam Ecuador van Terschelling het kanon geborgen van de Kriegsmarine Voorpostenboot Vp-1101 'Hermann Hinrich'. De Voorpostenboot 1101 is in 1943 na een treffer van een torpedo die was afgeworpen door een Beaufighter van de Royal Air Force Coastal Command

ten noordwesten van Vlieland gezonken.

Na de berging van het kanon kreeg het een plaats achter Poffertjeshuis de Lickebaert in het begin van de dorpsstraat op Vlieland.

De opstelling

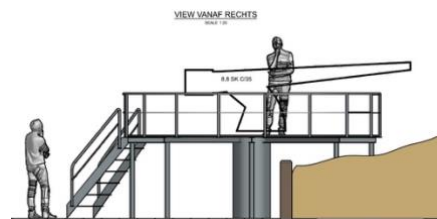
Dirk en Esther Oosterbaan stemden desgevraagd er meteen mee in om het kanon dat nu achter het poffertjeshuis

staat een plaats bij het bunkermuseum te geven.

Er is nu een plan gemaakt om het 8,8 cm SK C/35 in een opstelling te plaatsen zoals het kanon ook op het bakdek van een voorpostenboot stond opgesteld. Op de voorpostenboten werd op de bak een verhoogde geschutsopstelling geplaatst met een dek waar de geschutsbemanning kon staan met daaromheen een railing. Het kanon had daarmee een vrij schootveld, met uitzondering van het deel van het dekhuis. Meestal stond langs de railing de zogenaamde bereidheidsmunitie, in waterdichte kokers verpakte munitie voor het kanon, zodat er bij een alarm meteen vuur uitgebracht kon worden.

Uit ons beschikbare tekeningen en foto's konden de maten van de geschutsopstelling ontleend worden, en heeft onze vrijwilliger Marnix Bruin met deze gegevens een bouwtekening van de geschutsopstelling voor het 8,8 cm SK C/35 gemaakt. De geplande locatie van de opstelling voor het kanon is op het plein voor het Bunkermuseum.

Het 8,8 cm kanon

Toen het 8,8 cm kanon aan de oppervlakte kwam is het eerst gecontroleerd op de veiligheid. Daarvoor werd met enige moeite het gesloten sluitstuk geopend, en daarbij kwam een niet afgevuurd 8,8 cm patroon uit de kamer van de schietbuis. De patroon werd verwijderd en sluitstuk is daarna in geopende stand gebleven, en het kanon is daarmee veilig. Het kanon heeft sinds 1996 buiten gestaan en de corrosie heeft zich doorgezet. Nu, in 2023, is het niet in een al te

U-boot kanon naar Bunkermuseum Wn 12H (vervolg)

beste staat. In de tijd dat het op het wrak stond zijn er door hakers van de boomkorvisserij diverse onderdelen van het 8,8 cm kanon met geweld afgetrokken. De steunen voor de geschutsbemanning, het gehele bovenste deel met daaraan de richtmiddelen en -kijkers, en de draaiwielen zaten niet meer aan het kanon. De meeste van deze onderdelen werden tijdens de duikverkenningen op het wrak van de Vp-1101 wel in de nabijheid van het kanon gevonden en ook geborgen.

Om het kanon voor verder verval te behoeden zou het meest wenselijk zijn om het te stralen en conserveren. Om dit straalwerk zo uit te voeren dat alle roest zo goed mogelijk wordt verwijderd, moet het zover als mogelijk uiteen worden gehaald. Dit is een lastige klus, omdat het al lang onbehandeld buiten staat zullen de meeste moeren en bouten erg vast zitten. Omdat het een kanon voor onderzeeërs is, is er bij de bouw veel gebruik gemaakt van koperen bouten en rvs-onderdelen. Dat vergemakkelijkt het uiteennemen iets. Er wordt lokaal gekeken naar een mogelijkheid en locatie om het kanon te demonteren. Pas bij het uiteen halen van het kanon kan ook onderzocht worden of de afgebroken onderdelen weer gemonteerd kunnen worden.

Zoals boven beschreven bestaat het plan van het plaatsen van het 8,8 cm kanon uit in twee delen: het bouwen van de opstelling waar het kanon op komt te staan en het eventueel restaureren en conserveren van het kanon.

Voorlopig concentreren wij ons eerst op de plaatsing van het kanon bij het bunkermuseum op het verhoogde podium.

De Stichting Vrienden van het Bunkermuseum heeft het plan voorge-

legd aan het Vfonds, met daarbij het verzoek voor financiële ondersteuning van het plan, en dit is ook toegekend. Dit is echter niet geheel toereikend voor het uitvoeren van de plannen en daarom zoeken wij nog naar donateurs. Mocht u dit een mooi plan vinden en zich eraan willen verbinden, onze bankgegevens vindt u in de colofon.

Artist impression gemaakt door Harry v Keulen

Beheerplan voor Bunkermuseum Wn-12H

Tijdens het overleg met Staatsbosbeheer en de provincie Friesland over het plaatsen van de zonnepanelen bij het Bunkermuseum kwam het belang van de natuurwaarden van het terrein van het Bunkermuseum nog eens naar voren.

Het Bunkermuseum bevindt zich in Natura 2000 gebied, en in de vergunning die destijds is verleend voor

het realiseren van het bunkermuseum was een van de voorwaarden dat het gebied geen achteruitgang mocht plaatsvinden qua natuurwaarden, het liefst moest er op dat vlak vooruitgang zijn.

Nu willen wij als Bunkermuseum ook heel graag voorkomen dat de natuurwaarden van het terrein van 12H lijden onder de aanwezigheid van het

Bunkermuseum, wij willen ook graag dat deze niet aangetast worden, zelfs vooruitgaan.

Het werd ons duidelijk dat wij bij het Bunkermuseum niet de deskundigheid in huis hebben om de hele specifieke natuurwaarden van de zee-reep en het kort daarachter gelegen gebied te kunnen beoordelen, en ook

niet hoe wij dat vooruit kunnen helpen.

Er kwam naar voren dat wij veel baat zouden kunnen hebben bij een beheerplan. Vanuit de provincie werd geopperd dat dit wellicht een mooi afstudeerproject zou kunnen zijn. Met hulp van de provincie werd een student van de Hogeschool van Hall Larenstein gevonden die dit ging realiseren.

Begin dit jaar is Sander van der Vlucht begonnen met het opstellen van het beheerplan. Hiervoor werd een beschrijving gemaakt van de huidige staat van de natuurwaarden, en waar het naar toe moet.

Belangrijk voor ons is dat er ook beheermaatregelen in zijn opgenomen. Kort gezegd; wat kunnen wij doen om de natuurwaarden binnen het

Duinkonijn verstopt in de kruipwilg. Foto Antoinet de Jong

terrein van het Bunkermuseum vooruit te helpen.

Deze concrete aanwijzingen zijn voor ons van groot belang, want hiermee kunnen we aan de slag. Zo zijn wij al begonnen met het maaien van een deel van het terrein met de elektrische bosmaaier, en, belangrijk, het afvoeren van het maaisel, dit gaat de vergrassing tegen.

We hopen natuurlijk ook van harte dat de konijnstand op Vlieland weer omhooggaat en dat deze zich ook weer gaan vestigen op het terrein van

het Bunkermuseum. Konijnenholen zijn essentieel voor de vogelsoort Tapuit. Deze maken hierin hun nest. Tegenwoordig is de Tapuit is een zeldzame duin-broedvogel. We hebben zelf al kunstholen aangebracht om de tapuiten een handje te helpen.

Sander slaagde met de presentatie van zijn afstudeerproject en met het beheerplan dat er nu ligt kunnen wij aan de slag. Begrazing wordt ook genoemd als een beheermaatregel, wellicht dat er in de nabije toekomst ook een of meer geiten op het terrein van 12H zullen rondlopen.

Voor wie kennis wil nemen van het Beheerplan, het is te vinden op onze website.

Lichtjes op de oorlogsgraven

Op Kerstavond verzamelden enkele tientallen mensen zich bij de Nicolaas-kerk op Vlieland. Het team van Bunkermuseum Wn 12H had ook dit jaar het initiatief genomen om voor het zevende achtereenvolgende jaar lichtjes te plaatsen op de oorlogsgraven op het kerkhof van Vlieland.

Nadat alle lichtjes waren ontstoken en verdeeld onder alle aanwezigen, werd er kort stilgestaan bij de gedachte achter deze traditie. Daarna liep iedereen achter elkaar aan naar het gedeelte van het kerkhof waar de oorlogsgraven zijn gesitueerd en werden in stilte de lichtjes geplaatst bij alle graven van hen die in de periode '40-'45 het leven lieten voor onze vrijheid. Ook bij de herdenkingssteen voor de Vlielanders die omkwamen in de oorlog werden lichtjes geplaatst evenals bij het Cross of Sacrifice, het monument voor alle gevallen. Nadat de lichtjes waren geplaatst, blies hoornblazer Lara Grijpstra het signaal Taptoe waarna nog eens twee minuten stilte in acht werden genomen. Daarna keerden alle deelnemers weer huiswaarts.

Het plaatsen van lichtjes in de vorm van vuren, lantaarns, vetpotjes en kaarsen komt vanuit Scandinavië en vooral uit de meest noordelijk gedeeltes waar het in december nauwelijks licht wordt. Daar worden op begraafplaatsen op kerstavond lichtjes geplaatst door inwoners op alle graven van familieleden, vrienden en bekenden die er begraven liggen. Vaak is er ook een speciale plek waar kaarsen aangestoken kunnen worden voor die dierbaren die niet hier begraven liggen. De begraafplaats wordt op kerstavond omgetoverd in een zee van licht door duizenden lichtjes bij de graven.

In Nederland werd het initiatief om lichtjes te plaatsen in 1991 genomen door de uit Finland afkomstige Leena van Dam die met haar man in Holten woonde. Zij ontdekte dat hier ook een Finse soldaat begraven lag: Armas Poikkimaki. Hij diende als sapper bij de Royal Canadian Engineers en kwam in 1945 op 36-jarige leeftijd om het leven. Lena wilde graag voor Armas op kerstavond een kaarsje branden. Hierbij dacht ze ook aan alle andere soldaten die hier begraven liggen, die dan eigenlijk allemaal een kaars op hun graf moesten krijgen. Met dit idee ging Lena naar de Commonwealth War Grave Commission (CWGC) om toestemming te krijgen voor het plaatsen van 1394 kaarsen op kerstavond.

Op kerstavond van dat jaar plaatsten schoolkinderen voor de eerste keer, op alle graven op de Canadese militaire begraafplaats te Holten, brandende kaarsen. Vanaf dat moment werd het elk jaar herhaald en op steeds meer plaatsen in Nederland is dit initiatief gevolgd. In 2023 waren dat al 485 locaties. Op Vlieland wordt dit sinds 2017 gedaan.

De vrijwilligers van het Bunkermuseum

Bunkermuseum Wn 12H mag zich verheugen in de ondersteuning van een mooi aantal vrijwilligers.

Dit zijn vrijwilligers die zich bezighouden met onderhoud aan het terrein en de bunkers maar ook met bouwkundige projecten. Voor het komende jaar hebben wij weer een aantal projecten in de planning, die werkzaamheden doen wij meestal op de vrijdag en zaterdag.

Dan hebben wij nog de gezichten van het Bunkermuseum, onze vrijwilligers die de balie bemensen.

De vrijwilligers ontvangen de gasten met een glimlach en een vriendelijk woord, verkopen een entreebewijs en wijzen de weg.

Gasten die aanschuiven aan de stamtafel worden bediend met koffie, thee of fris.

De momenten van baliewacht kun je zelf indelen op een rooster dat wordt gemaakt, dus er wordt niets opgelegd.

Bij de opening wordt de vlag gehesen en een ronde gemaakt over het terrein van het Bunkermuseum om de deuren te openen en het licht aan te doen en 's middags bij sluiting omgekeerd.

Op dit moment zouden wij vooral graag de balieploeg van het Bunkermuseum willen versterken met wat extra vrijwilligers. Hiermee een oproep om je aan te sluiten de groep vrijwilligers van het Bunkermuseum. Je gaat dan deel uitmaken van een enthousiaste groep mensen die het ook nog eens erg gezellig hebben met elkaar.

Enkele ervaringen van onze balievrijwilligers:

“Ik schuif graag aan bij bezoekers aan de stamtafel, ik heb dan leuke gesprekken met de bezoekers, vooral als ze horen dat ik een geboren Vlielanders ben”

“ Bezoekers komen binnen met de handen omhoog; ‘Niet schieten!’, blijft leuk”

“De emotionele verhalen die je soms hoort van de bezoekers door herinneringen aan de oorlog; zo waardevol”

“ Het enthousiasme en het delen van de opgedane indrukken door de gasten die terugkeren van een ronde door het Bunkermuseum is altijd weer leuk om aan te horen”.

Mocht het bovenstaande je interesse hebben gewekt, neem dan contact op met Suus Soolsma, Lineke Euverman-Tepper of Dirk Bruin, deze willen je graag verder informeren.

Contact kan ook via de mail; bunkermuseumwn12h@gmail.com